

**SPIRITUL ȘI MENTALITATEA ANTREPRENORIALĂ A GRECILOR ANTICI -
REPERE TEORETICO - PRACTICE**

**THE ENTREPRENEURIAL SPIRIT AND MENTALITY OF THE ANCIENT
GREEKS - THEORETICAL - PRACTICAL REMARKS**

Rodica PANAGUȚA, grad didactic unu,
Colegiul Național de Comerț al ASEM, or. Chișinău
ORCID: 0000-0003-2214-4753
rodicapaganu81@gmail.com

Margareta CEBOTARI, grad didactic superior,
Colegiul Național de Comerț al ASEM, or. Chișinău
ORCID: 0000-0003-2214-4753
margareta.cebotari1@gmail.com

Nadejda SCOBIOALĂ, grad didactic doi,
Colegiul Național de Comerț al ASEM, or. Chișinău
ORCID: 0000-0003-2214-4753
nadejda.scobioala@gmail.com

CZU:37.02:94 DOI: 10.46727/c.03-04-11-2023.p311-315

Abstract

In recent years, interdisciplinarity has become a key element of modern education, a new way of approaching content. The actuality of interdisciplinarity is due to the interpenetration of various disciplines between them, naturally under a logical relationship due to the system character of science. The interdisciplinary connections are aimed at students' understanding of socio-economic and cultural structures, political relations and dominant mentalities that generated events. Interdisciplinarity helps to achieve some objectives, one of them would be the promotion of the entrepreneurial spirit as a key factor of competitiveness that underlines the importance of developing an entrepreneurial culture on a European scale.

Key - words: entrepreneurial spirit, Greek civilization, trade, colonization, interdisciplinarity, history.

Studiind evoluția omenirii în timp observăm că istoria înregistrează multe practici umane cu semnificații educative pentru profesorii de istorie și discipolii lor. Studiarea unor procese/fenomene/evenimente istorice se face prin raportarea la valori, iar în lipsa lor, elevii ajung să memoreze date, dar nu sunt capabili să înțeleagă însă semnificațiile umane ale faptelor și ale comportamentului care sunt oferite ca model de cei care au făurit istoria.

Interdisciplinaritatea în cadrul lecțiilor de istorie apare ca necesitate a depășirii hotarelor artificiale între diferite domenii. Argumentul care pledează pentru interdisciplinaritate în cadrul orelor de istorie constă în aceea că oferă o imagine integrată a evenimentelor/proceselor/evenimentelor care sunt, de regula, analizate separat. Foarte actual azi, termenul „*interdisciplinaritate*” se regăsește pentru prima dată în „Dicționarul de neologisme” de F. Marcu și C. Manea, ed. a III a București, 1978, fiind definită ca relația dintre mai multe discipline sau științe. [1, p.34] Lucrarea „Le petite Larousse en couleurs”, ed. 1995, definește la fel interdisciplinaritatea ca fiind stabilirea unor relații între mai multe științe sau discipline. [2, p. 190]

În spațiul românesc, inițierea pluridisciplinară și interdisciplinară este abordată în literatura românească de către Dimitrie Cantemir și Bogdan Petriceicu Hașdeu, care, în lucrările lor, au privit problemele din toate perspectivele disciplinare necesare. Disciplinele nu ne dau

imaginea completă a lucrurilor, dacă le privim izolat. Intercalându-se între ele, integrându-se, ele își îndeplinesc rolul în mod eficient.

Raportarea evenimentelor la valorile general umane la lecțiile de istorie mărește forța lor educativă și din această cauză conexiunile istorice și celelalte discipline dobândesc funcții educative. Ce trebuie reținut este faptul că conexiunile interdisciplinare nu sunt unidirecționale, fluxul de informații nu este reversibil, dinspre diferite discipline spre istoric. Comunicarea de informații se desfășoară ireversibil. [8, p. 1-2] *Limba și literatura română, geografia, matematica, fizica, chimia, biologia*, toate pornesc prin prezentarea lor ca discipline beneficiare de informațiile oferite de istorie. Cu sprijinul conexiunilor interdisciplinare se realizează integrarea cunoștințelor de istorie în ansamblul informațional de care dispun elevii și se asigură asimilarea lor mai temeinică datorită corelațiilor logice dintre ele. Conexiunile interdisciplinare duc la o mărire a posibilităților explicative la care poate face apel profesorul, dar nu trebuie omis ca aceste explicații să țină cont de principiul respectării realității istorice.

Educația istorică contribuie la dezvoltarea competențelor și atitudinilor necesare elevului pentru autodezvoltare și încadrarea activă în viața socială și economică a țării. Competențele vizate (valorile, atitudinile, abilitățile și cunoștințele) au un caracter transdisciplinar. [4, p. 9] Un rol aparte revine istoriei în dezvoltarea competențelor antreprenoriale ale viitorilor absolvenți. Profesorul de istorie argumentează, explică prin exemple concrete din istorie că spiritul și mentalitatea antreprenorială poate fi dobândite studiind istoria.

Antreprenoriatul a fost în primul rând un mod de gândire al grecilor antici. Zi de zi, prin propriul model de cunoaștere, deschidere, creativitate, adaptabilitate la ceea ce este nou, la mediul economic în schimbare, la provocările sociale, condițiile geografice, climatice, relief, grecii sau dovedit a fi flexibili la schimbări, reușind să creeze o civilizație care este model și până în prezent. Grecia clasică a devenit o inspirație și leagănul civilizației pentru societățile vestică în ce privește politica, filosofia, arta, știința și arhitectura, stilul de viață dar și spiritul și mentalitatea antreprenorială. [3, p. 11] Economia Greciei antice s-a dezvoltat aproximativ între 1.200 î.Hr. și 146 î.Hr. În perioada elenistică, au fost introduse mari progrese economice, cum ar fi utilizarea generalizată a monedei, figura bancherilor și apariția marilor negustori.

Conținutul Curriculumului Național la Istoria Românilor și Universală (ediția 2019), pentru Clasa a X– a, propune spre studiere unitatea de învățare: „*Economie și societate în lumea antică*”, unde se regăsește unitatea de conținut: „*Viața economică în lumea antică*” prin intermediul căreia profesorul propune metoda *studiul de caz* urmărind scopul ca elevii să identifice progresele economice ale grecilor din epoca arhaică. [5, p. 19] Elevii au sarcina să formulează 2-3 argumente prin intermediul cărora vor demonstra spiritul de antreprenor al grecilor. În urma studiului elevii concluzionează următoarele:

- moneda ca mijloc de schimb a modificat caracterul economiei grecești
- trecerea de la troc (vin – cereale; ulei – metal brut) la relațiile marfă - bani au modificat caracterul economiei grecești dar și felul lor de gândire al acestora.

La fel, Curriculumul Național la Istoria Românilor și Universală (ediția 2019), pentru Clasa a X– a, propune spre studiere unitatea de învățare: „*Civilizațiile antichității*”, și mai exact unitatea de conținut: „*Civilizația elenă. Colonizarea greacă*”. [6, p.18] În cadrul acestei unități de învățare elevii primesc o *situație de problemă* având sarcina să analizeze afirmația: „*Civilizația Greciei antice a ajuns la performanțele cunoscute mai mult în pofida, decât datorită condițiilor geografice și climaterice datorită spiritului și gândirii antreprenoriale ale*

grecilor”, analizând informația din diverse surse. Cercetarea diferitor surse aduce elevii la următoarele concluzii:

- grecii reușesc să identifice soluțiile potrivite pentru a valorifica ceea ce le oferea relieful și clima greacă:
- argila de calitate – producția de ceramic, construcțiile de cărămizi
- abundența pădurilor – construcția navelor
- așezarea geografică (Grecia fiind înconjurată de 3 mări: Ionică, Egee, Mediteraneană) – dezvoltarea comerțului, vieții portuare și navigației
- peninsula și insulele sunt sărace în zăcăminte minerale, nu exista cupru, cositor și fier - crește importanța comerțului, aceste metale trebuiau impotatate din Cipru, Asia Mică și Caucaz
- ceșterea măslinilor/ producerea uleiului de măsline – exportul uleiului de măsline
- ceșterea viței de vie/ producerea vinului – exportul vinului.

În perioada arhaică populația grecească a crescut cu mult peste capacitatea sustenabilității terenurilor arabile disponibile. Astfel, a rezultat o migrație în masă și colonizarea altor teritorii din afara spațiului grecesc. Populația Greciei în anul 800 î.Hr. era de 800 000 de locuitori. În anul 400 î.Hr., populația a atins cifra de 7-10 milioane de locuitori. Colonizarea altor teritorii a durat 250 ani, fiind întemeiate colonii pe coasta egeică a Asiei Mici, urmate de insula Cipru, coasta Traciei, Mării Marmara și coasta de sud a Marii Negre, apoi s-a întins până în Ucraina, Rusia, insula Sicilia, sudul Italiei și Franței, Serbia, insula Corsica, estul Spaniei, Egipt și Libia. Grecii au întemeiat orașe ca Siracusa, Napoli, Marsilia și Istanbul (anterior Bizanțion/Constantinopol).

Coloniile grecești au jucat un rol important în răspândirea influenței grecești în Europa, Africa și Asia, stabilind rute comerciale pe distanțe lungi, ceea ce a dus la prosperitatea economică a orașelor-state și înflorirea lor materială și culturală. [3, p.87] Elevii analizând harta: „Colonizarea feniciană și cea greacă”, identifică teritoriile colonizate de greci. [7, p.9]

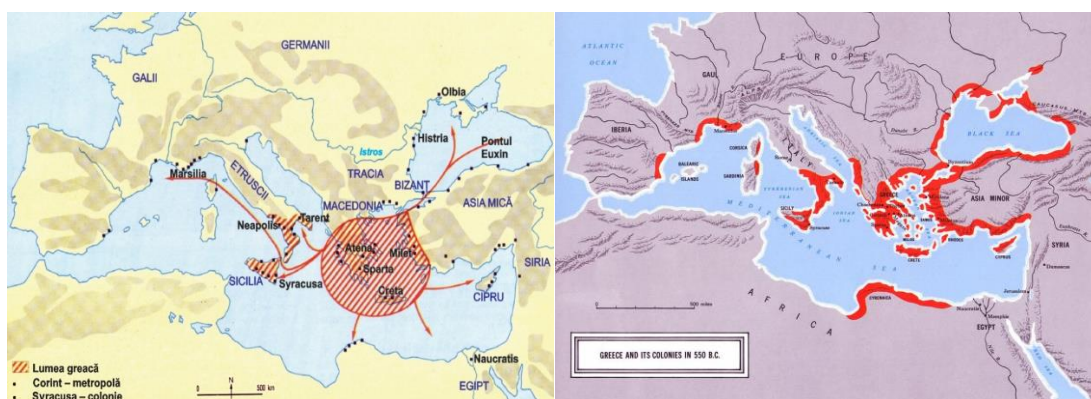

Fig. 1. Colonizarea feniciană și cea greacă

Datorită poziției sale geografice și a unei agriculturi indigene care nu era suficientă pentru a furniza cereale întregii Grecii, a avut loc o importantă dezvoltare a comerțului pe mare. Dezvoltarea unor flote comerciale importante a fost decisivă. Astfel, principalele puncte de schimb pentru greci au fost Egiptul, Italia și zone din Libia, cum ar fi Cirenaica. Pe de altă parte, insulele din Marea Egee au devenit puncte intermediare în principalele rute ale comerțului maritim. Principalul import pentru greci a fost grâul, deși trebuie luată în considerare și importanța altor materii prime importate, cum ar fi papyrusul și lemnul. În ceea ce privește

exporturile, grecii au vândut ulei de măsline, vin și ceramică în străinătate. Creșterea susținută a comerțului în Grecia elenistică a dus la apariția unui sistem bancar în care împrumuturile erau făcute în numerar. În acest fel, numeroși negustori și-au plătit expedițiile prin împrumuturi, precum și țărani au solicitat avansuri pentru colectarea culturilor lor. Dezvoltarea acestui tip de finanțare a permis băncilor să stocheze metale prețioase și să efectueze sarcini de schimb valutar, precum și să stabilească condițiile în care s-au făcut încasări și plăți. Fără îndoială, au avut o mare importanță în finanțarea comerțului și a transporturilor. Banca nu era doar privată, ci spre secolul al IV-lea î.Hr. C. deja au fost create primele bănci de stat, care ofereau finanțare statelor și persoanelor fizice.

În Grecia Antică, prada războiului a servit ca o sursă de venit și bogăție pentru regi, la care a trebuit să se adauge colectarea impozitelor pe proprietatea altora. Exista o mare varietate de impozite directe, cum ar fi cele plătite de artizani, medici, scriitori, avocați și mari averi. Chiar și străinii și liberii au trebuit să plătească impozite personale. De asemenea, arendarea terenurilor, pescuitul, comerțul (vamal, încărcarea și descărcarea mărfurilor în porturi), dobândirea drepturilor de cetățenie și mineritul au fost supuse plății impozitelor.

Grecia antică este leaganul civilizației europene – un clișeu care exprimă un adevăr ce merită să fie redescoperit cu fiecare ocazie de către elevi. Atena, Corint și Sparta nu sunt doar mituri, ci orașe mărețe care și-au atins supremația în a. 700 î. Hr, iar Atena a devenit în secolul V î. Hr. centrul cultural și artistic al Mediteranei, care a lăsat în urmă opere magnifice de arhitectură, sculptură, dramă și literatură. Locuitorii acestui tărâm au inventat renașterea înainte de vreme și s-au remarcat prin măiestrie filosofică, artistică și athletică, exemplu de sacrificiu și încredere în forțele proprii.

Elevii prin conținuturile Curriculumului Național la Istoria Românilor și Universală (ediția 2019) cu referire la istorie Greciei antice descoperă deprinderile antreprenoriale ale grecilor antici, analizează probleme cu caracter economic și identifică instant soluțiile pentru rezolvarea acestora, iar abordarea interdisciplinară face ca învățarea istoriei să devină pentru elevi un proces mult mai atractiv, astfel încât noțiunile teoretice, fenomenele și procesele istorice să nu mai pară abstracte, seci, ci dimpotrivă, acestea stabilesc legături cu realitățile ce-i înconjoară. Deci, interdisciplinaritatea este o necesitate a unei societăți contemporane și progresiste, societatea în care tinerii urmează să se integreze.

Așadar putem remarca faptul faptul că avantajele interdisciplinarității în cadrul orelor de istorie ar putea fi următoarele:

- contribuie la însușirea unui volum mare de cunoștințe;
- are loc crearea unui cadru faptic în care elevii solicită participarea și implicarea lor la lecție;
- elevii se deprind cu anumite instrumente și tehnici de lucru necesare muncii intelectuale și celei cognitive;
- studiază trecutul istoric din perspectiva multiperspectivității;
- activează elevii și le stimulează creativitatea;
- corelează limbajele disciplinelor școlare;
- permite aplicarea cunoștințelor în diferite domenii;
- cultivă aptitudinile creative ale elevilor.

Bibliografie:

1. Le petite Larousse en couleurs, Sablons France, Editura Larousse, 1995, ISBN 10 : 2033012956 ISBN 13 : 9782033012953, 303 p.
2. Marcu F., Manea C., Dicționar de neologisme, București, Editura Academiei, ediția a III- a, 1978, ISBN: 9789975677783, 320 p.
3. Piatkowski, A., O istorie a Greciei antice, Varșovia: Albatros, 1988, ISBN. 673IP13D1918OI, 336 p.
4. Curriculum național aria curriculară educație socioumanistică istoria românilor și universală clasele X-XII, 2019, 56 p.
5. Curriculum național aria curriculară educație socioumanistică istoria românilor și universală clasele X- XII, Chișinău, 2019, 56 p.
6. Curriculum național aria curriculară educație socioumanistică istoria românilor și universală clasele X-XII, Chișinău, 2019, 56 p.
7. Dolghi, A., Felea, A., Atlas de istoria românilor și universală, Chișinău: Tipografia „Prag – 3”, 2014, 68 p. ISBN 978-9975-77-207-5, 70 p.
8. Andrieș, C., Interdisciplinaritatea în cadrul lecției de istorie, Iași, 2008, disponibil: <https://edict.ro/interdisciplinaritatea-in-cadrul-orelor-de-istorie/> (vizitat 13.09.2023.)